

IEA KOMPAS:
KRATKI IZVJEŠTAJI O OBRAZOVANJU

MEĐUNARODNE RAZLIKE PREMA SPOLU U GRAĐANSKOME ZNANJU I STAVOVIMA: POSLJEDICE I PERSPEKTIVA

SAŽETAK

U ovome se kratkom izvještaju istražuju razlike prema spolu u građanskome znanju i stavovima učenika o globalno važnim društvenim temama. Korišteni su podatci iz Međunarodnoga istraživanja građanskoga odgoja i obrazovanja (engl. *International Civic and Citizenship Study – ICCS*) provedenoga 2022. godine u koordinaciji organizacije IEA, a kojim se vrednovalo građansko znanje učenika osmih razreda u 22 zemlje sudionice. Rezultati istraživanja ICCS 2022 pokazuju značajan jaz između spolova u građanskome znanju u većini zemalja sudionica, pri čemu dječaci u prosjeku postižu lošije rezultate od djevojčica.

Učenici su izrazili izrazito pozitivne stavove prema rodnoj ravnopravnosti, iako je dječaci u prosjeku znatno manje podržavaju u odnosu na djevojčice. Razlika u podršci rodnoj ravnopravnosti bila je veća nego kod bilo kojega drugog pokazatelja. U većini zemalja, kao i u prosjeku na međunarodnoj razini, dječaci su u znatno manjoj mjeri izražavali pozitivne stavove prema zaštiti okoliša i zabrinutost zbog globalnih ekoloških prijetnji. U slučaju nacionalnih kriznih situacija u demokratskim sustavima, dječaci su za razliku od djevojčica u polovici zemalja sudionica bili znatno skloniji prihvatanju ograničenja poput zabrane masovnih okupljanja, ograničenja putovanja ili identificiranja ljudi čije bi ponašanje moglo dovesti druge u opasnost. Ove razlike u stavovima prema spolu predstavljaju izazove za izgradnju demokratskijih, pravednijih i održivijih društava diljem svijeta.

Autori

Aidan Clerkin – Istraživačko-obrazovni centar, Irska

Michel Welmond – Svjetska banka

Laura Gregory – Svjetska banka

IMPLIKACIJE

- ▶ Ako se viša razina građanskoga znanja, kao i snažna predanost ravnopravnosti spolova i zaštiti okoliša, smatraju pozitivnim ishodima u učeničkoj populaciji, tada bi smanjenje značajnoga zaostajanja dječaka u ovim područjima predstavljalo konstruktivan način za postizanje napretka prema tim ciljevima.
- ▶ Prosječna velika razlika u zabrinutosti za okoliš i zaštitu okoliša između dječaka i djevojčica zabrinjavajuća je s obzirom na sve negativnije učinke klimatskih promjena. Rezultati istraživanja ICCS 2022 pokazuju da bi se napor za postizanje veće predanosti zaštiti okoliša i rodnoj ravnopravnosti trebali usmjeriti na podizanje ekološke svijesti i stavova povezanih s rodnom ravnopravnosti i demokracijom kod dječaka.
- ▶ Ako su škole barem djelomično odgovorne za prenošenje građanskoga znanja, tada bi se obrazovni stručnjaci, kreatori politika, praktičari u nastavi i društvo općenito trebali zabrinuti zbog ovih rezultata. Činjenica da dječaci u prosjeku imaju niže znanje iz područja građanskoga odgoja i obrazovanja ima posljedice za funkcioniranje demokratskoga društva jer pružanje mogućnosti svim učenicima da steknu to znanje jača demokratski sustav stvaranjem informiranijega i angažiranijega društva.

UVOD

Nedavna istraživanja Svjetske banke pokazala su da dječaci postižu lošije akademske rezultate u usporedbi s djevojčicama u nekoliko aspekata u mnogim zemljama te da bi ta pojava mogla postati sve češća u zemljama srednjega dohotka (Welmond i Gregory, 2021). Koristeći se podacima iz istraživanja TIMSS (Međunarodno istraživanje trendova u znanju matematike i prirodoslovja) i istraživanja PISA (Međunarodni program procjene znanja i vještina učenika) te UNESCO-ova Instituta za statistiku, istraživanje je pokazalo da, iako nedovoljna zastupljenost žena u sekundarnome i tercijarnome obrazovanju ostaje značajan problem u nekim, a posebice zemljama s niskim dohotkom, više od 100 zemalja ima niže udjele upisa i završetka sekundarnoga i tercijarnoga obrazovanja u muškoj populaciji. Stope siromaštva u učenju – definirane kao udio djece koja ne mogu

čitati i razumjeti jednostavan tekst u dobi od 10 godina – više su za dječake nego za djevojčice u svim regijama i gotovo svim zemljama svijeta. U različitim razredima i predmetima u mnogim zemljama svijeta dječaci ostvaruju lošije rezultate od djevojčica. U pojedinim zemljama razlike su značajne, posebice u regiji Bliskoga istoka i Sjeverne Afrike, na što redovito ukazuju međunarodne procjene postignuća učenika. Svijest o obrazovnome neuspjehu dječaka nastavlja se širiti i produbljivati kao tema istraživanja, ali i generalno u medijima. Zanimljiv je dodatak raspravi zabrinutost zbog razlika u znanju između dječaka i djevojčica (ili mladića i djevojaka) u sve većemu broju područja, od građanskoga odgoja i obrazovanja do rodne ravnopravnosti i zaštite okoliša.

PODATCI I ANALIZA

Analize predstavljene u nastavku temelje se prvenstveno na međunarodnoj bazi podataka ICCS 2022 (Afana i dr., 2024) koja sadrži rezultate opsežnoga istraživanja građanskoga znanja učenika osmih razreda (s prosječnom dobi 14,4 godine) u 20 zemalja koje su ispunile sve kriterije uzorkovanja. Analize su provedene uz pomoć programa IDB Analyzer organizacije IEA, koji omogućuje odgovarajuću usporedbu unutar toga skupa podataka, uključujući pondere, ponovljene pondere i vjerojatne vrijednosti koje je potrebno uzeti u obzir zbog varijance uzorkovanja, pogreške mjerenja i hijerarhijske strukture podataka (s učenicima grupiranim unutar škola). Glavne varijable ispitivane u ovome istraživanju uključuju građansko znanje, stavove

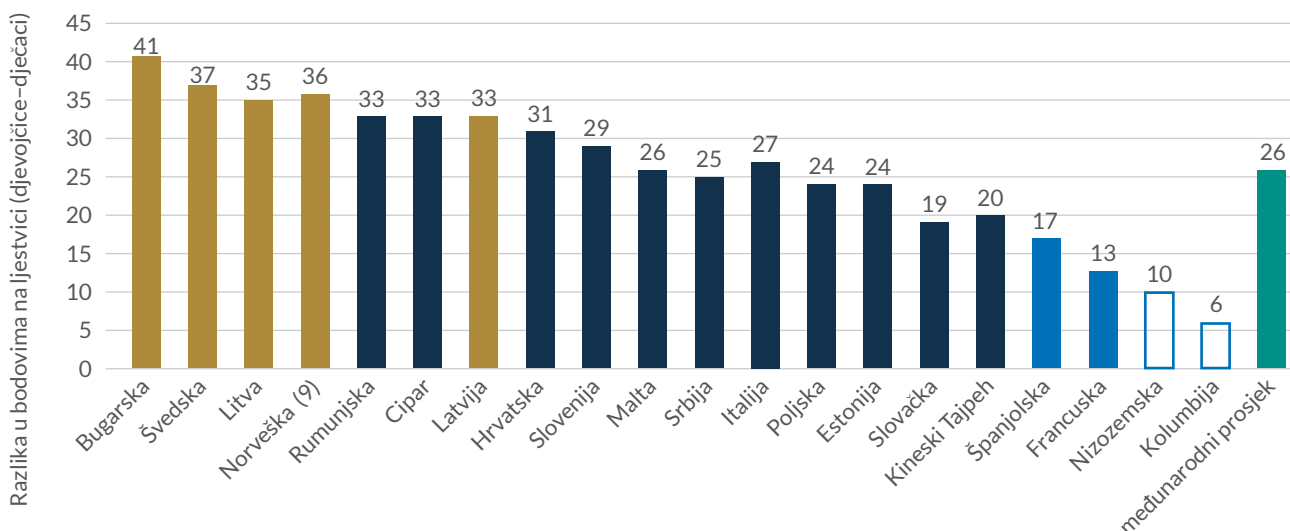
prema rodnoj ravnopravnosti, okolišu i demokraciji te spol učenika. Dodatni detalji o analizama nalaze se u Dodatku A. U raspravi se uz navedene glavne varijable spominju i neke dodatne skale stavova (npr. stavovi prema imigrantima). Daljnje pojedinosti o ovim i drugim varijablama dostupne su u Schulz i dr. (2023), a smjernice o strukturi i korištenju ovoga skupa podataka dali su Afana i dr. (2024).

RAZLIKE U GRAĐANSKOME ZNANJU PREMA SPOLU

Rezultati istraživanja ICCS 2022 ukazuju na značajnu razliku prema spolu u većini zemalja sudionica istraživanja, pri čemu djevojčice postižu bolje rezultate u svim slučajevima (slika 1.). Ova je činjenica

ostala nepromijenjena u svim trima ciklusima ICCS istraživanja, što implicira da pad u razini građanskoga znanja na međunarodnoj razini između 2016. i 2022. (Schulz i dr., 2023) nije uvjetovan spolom.

Slika 1. Razlike u građanskome znanju prema spolu u istraživanju ICCS 2022

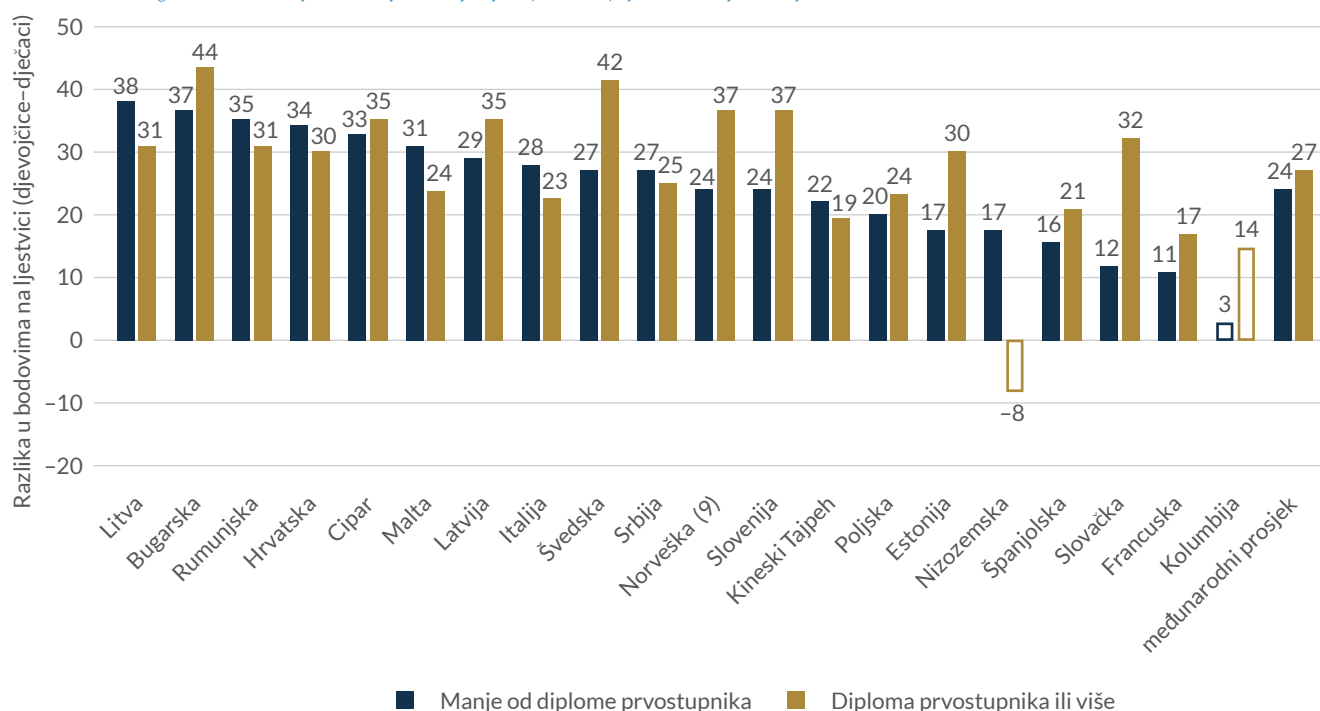

Napomena: Razlike prema spolu označene žutom bojom (Bugarska, Švedska, Litva, Norveška, Latvija) značajno su iznad, dok su razlike označene plavom bojom (Španjolska, Francuska, Nizozemska, Kolumbija) značajno ispod ICCS prosjeka. Razlike označene tamnoplavom bojom nisu se značajno razlikovale od ICCS prosjeka. Razlika između dječaka i djevojčica nije bila značajna u državama čiji stupci nisu obojeni (Nizozemska i Kolumbija).

Socioekonomski status umjereno je do jako povezan s postignućima u ICCS istraživanju. U svim zemljama u prosjeku korelacija između indeksa socioekonomskog statusa učenika i građanskoga znanja iznosi **.39** (95 % interval pouzdanosti **[CI] = .37 do .40**) za dječake i **.42** (95 % **CI = .41 do .43**) za djevojčice. To znači da su učenici boljšega socioekonomskog statusa općenito postigli više rezultate u građanskome znanju, a povezanost je bila nešto veća kod djevojčica nego dječaka.

Među dječacima i djevojčicama čiji roditelji imaju podjednake obrazovne kvalifikacije, djevojčice čiji roditelji nisu stekli diplomu postigle su značajno više rezultate od dječaka u svim zemljama osim Kolumbije (slika 2.). Slično tomu, u svim zemljama, uz iznimku Nizozemske i Kolumbije, djevojčice čiji su roditelji stekli diplomu prvostupnika ili više postigle su značajno više rezultate od dječaka sličnih karakteristika.

Slika 2. Razlike u građanskome znanju između dječaka i djevojčica prema stupnju obrazovanja roditelja

Napomena: Sve su razlike statistički značajne osim onih prikazanih neobojenim stupcima (Nizozemska i Kolumbija). Rezultati > 0 označavaju više rezultate među djevojčicama u usporedbi s dječacima unutar svake kategorije stupnja obrazovanja roditelja.

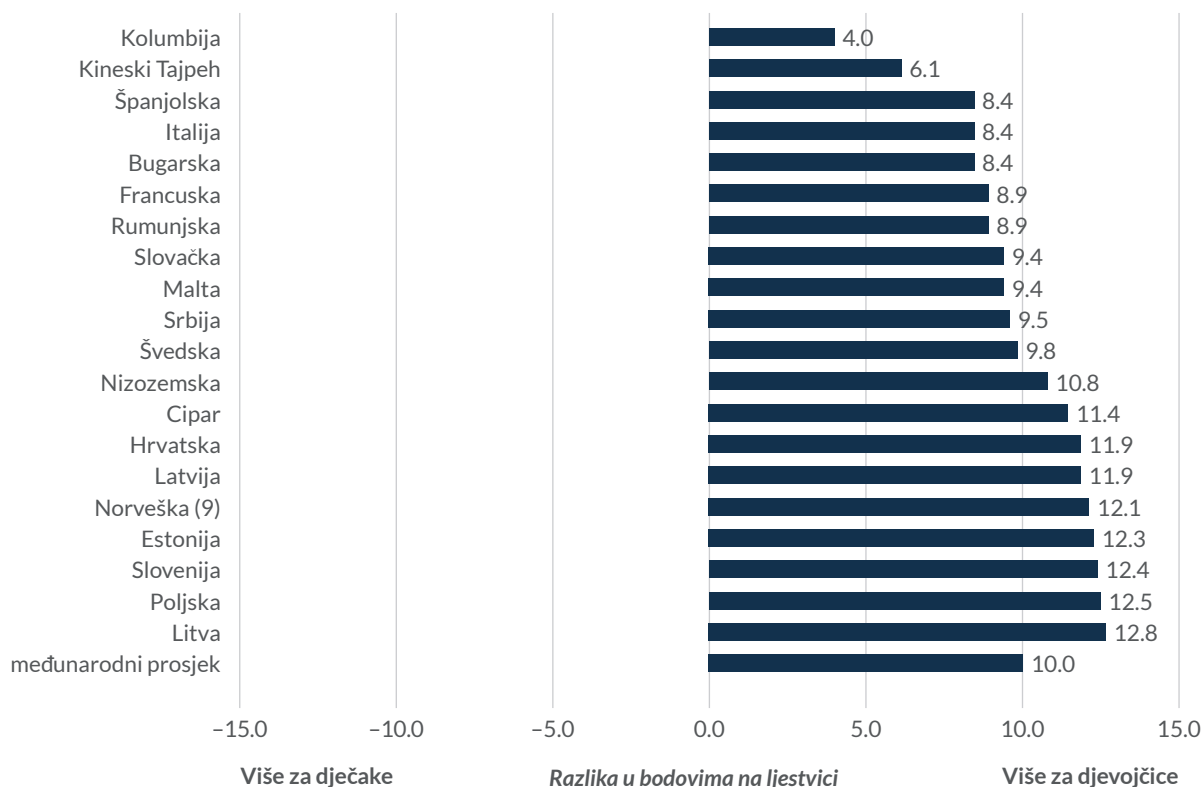
SPOL I STAVOVI PREMA RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI

Učenici su na međunarodnoj razini izražavali snažne pozitivne stavove prema rodnoj ravnopravnosti. U prosjeku je postojala značajna razlika od 10 bodova na ljestvici (jedna standardna devijacija) u podršci rodnoj ravnopravnosti, što znači da su učenici s višom razinom građanskoga znanja u većoj mjeri podržali rodnu ravnopravnost od svojih vršnjaka s nižom razinom znanja.

U svim zemljama su u prosjeku djevojčice bile znatno sklonije izražavanju podrške rodnoj ravnopravnosti nego dječaci (slika 3.). Razlika između spolova značajno je veća kod ovoga pokazatelja u

odnosu na druge. Na međunarodnoj razini djevojčice (**84 %**) su se u puno većoj mjeri slagale da muškarci i žene trebaju imati jednake mogućnosti sudjelovanja u vlasti u odnosu na dječake (**59 %**), dok su dječaci (**10 %**) češće izražavali neslaganje ili snažno neslaganje od djevojčica (**2 %**). Osim toga, četvrtina dječaka (**25 %**) složila se ili se u potpunosti složila da žene trebaju ostati izvan politike (u usporedbi s **8 %** djevojčica), a otprilike trećina (**32 %**) izjavila je da muškarci trebaju imati više prava na posao od žena kad na tržištu nema dovoljno posla / radnih mjesta (u usporedbi s **12 %** djevojčica).

Slika 3. Razlike u podršci učenika rodnoj ravnopravnosti prema spolu

Napomena: Statistički značajne razlike prikazane su tamnoplavom bojom.

Na međunarodnoj razini podrška učenika rodnoj ravnopravnosti u pozitivnoj je korelaciji s njihovim podržavanjem jednakih prava za sve etničke skupine ($r_{\text{dječaci}} = .45$ i $r_{\text{djevojčice}} = .46$), pozitivnim stavovima prema imigrantima ($r_{\text{dječaci}} = .34$ i $r_{\text{djevojčice}} = .33$), zabrinutosti zbog globalnih prijetnji okolišu ($r_{\text{dječaci}} = .29$ i $r_{\text{djevojčice}} = .36$), pozitivnim stavovima prema zaštiti okoliša ($r_{\text{dječaci}} = .27$ i $r_{\text{djevojčice}} = .30$) i uvjerenjima o prijetnjama demokraciji ($r_{\text{dječaci}} = .26$ i $r_{\text{djevojčice}} = .33$).

Učenici koji su izrazili veću podršku rodnoj ravnopravnosti također su izrazili niže očekivano sudjelovanje u protuzakonitim prosvjednim aktivnostima ($r_{\text{dječaci}} = -.26$ i $r_{\text{djevojčice}} = -.22$), niže očekivano aktivno političko sudjelovanje ($r_{\text{dječaci}} = -.21$ i $r_{\text{djevojčice}} = -.29$) te manju podršku utjecaju religije u društvu ($r_{\text{dječaci}} = -.12$ i $r_{\text{djevojčice}} = -.13$).

Postoje značajne razlike u obrascima korelacija za dječake i djevojčice. Usporedba intervala pouzdanosti za ove korelacije pokazuje značajno veću povezanost između podrške rodnoj ravnopravnosti

i uvjerenja o prijetnjama demokraciji (95 % $CI_{\text{dječaci}} = .24$ do $.27$ i $CI_{\text{djevojčice}} = .31$ do $.34$) zabrinutosti zbog globalnih prijetnji okolišu (95 % $CI_{\text{dječaci}} = .28$ do $.30$ i $CI_{\text{djevojčice}} = .34$ do $.37$).

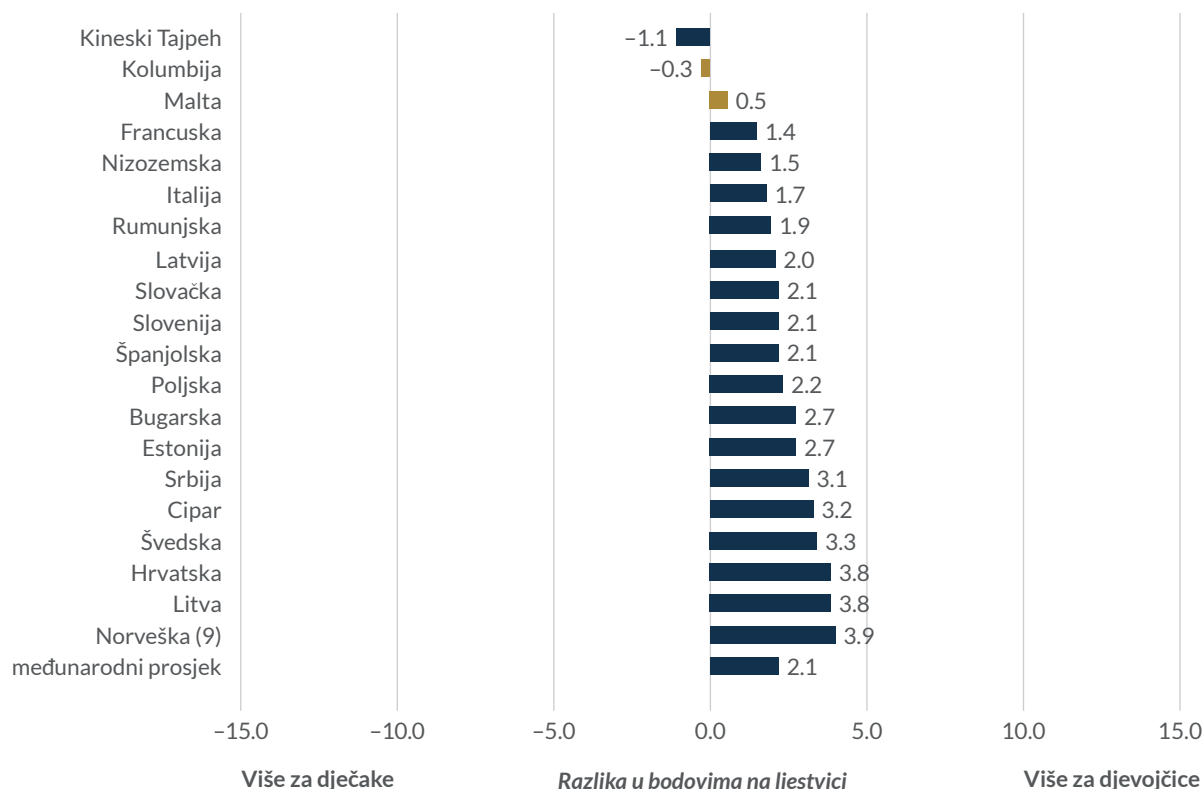
Značajne razlike prema spolu uočene su i u jačini negativnih odnosa između podrške rodnoj ravnopravnosti i stavova prema utjecaju religije koji su bili značajno negativniji za djevojčice (95 % $CI_{\text{dječaci}} = -.23$ do $-.20$ i $CI_{\text{djevojčice}} = -.31$ do $-.28$) te očekivanoga sudjelovanja u protuzakonitim prosvjednim aktivnostima koje su bile izrazito negativne kod dječaka (95 % $CI_{\text{dječaci}} = -.28$ do $-.25$ i $CI_{\text{djevojčice}} = -.24$ do $-.20$). Velika se razlika može vidjeti u mjeri u kojoj je podrška djevojčica rodnoj ravnopravnosti bila umjereno negativno korelirana s njihovim zadovoljstvom političkim sustavom ($r_{\text{dječaci}} = -.18$; 95 % $CI = -.20$ do $-.16$), dok takva veza kod dječaka nije uočena ($r_{\text{dječaci}} = -.02$; 95 % $CI = -.03$ do $-.00$).

SPOL I STAVOVI PREMA OKOLIŠU

Na međunarodnoj razini djevojčice su u prosjeku znatno češće izražavale pozitivne stavove o zaštiti okoliša od dječaka (slika 4.). U Kolumbiji i Malti nisu zabilježene razlike prema spolu u ovome pokazatelju. Samo su u Kineskom Tajpehu dječaci bili skloniji podržati zaštitu okoliša od djevojčica.

Međunarodno gledano djevojčice (51%) su češće od dječaka (41%) izjavljivale da su u školi naučile kako zaštititi okoliš. Djevojčice (46%) su također češće od dječaka (37%) opisivale sudjelovanje u aktivnostima zaštite okoliša kao vrlo važno.

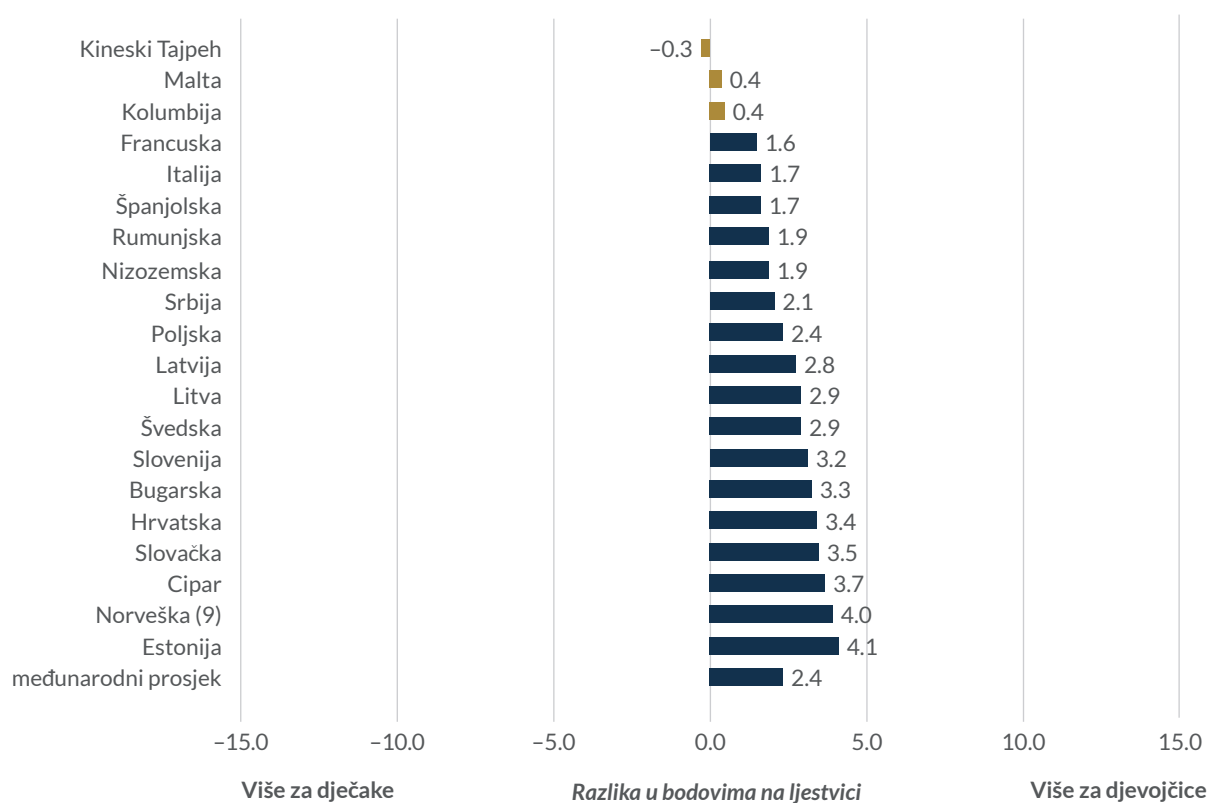
Slika 4. Razlike u pozitivnim stavovima prema zaštiti okoliša prema spolu

Napomena: Statistički značajne razlike prikazane su tamnoplavom bojom, a statistički neznačajne žutom bojom.

Slično tomu, u većini zemalja i u prosjeku na međunarodnoj razini djevojčice su znatno češće od dječaka izražavale zabrinutost zbog prijetnji okolišu na globalnoj razini (slika 5.).

Slika 5. Razlike u zabrinutosti učenika zbog prijetnji okolišu na globalnoj razini prema spolu

Napomena: Statistički značajne razlike prikazane su tamnoplavom bojom, a statistički neznačajne žutom bojom.

Osam zemalja sudionica istraživanja ICCS 2022 također je sudjevalo u još jednome međunarodnom istraživanju velikih razmjera učenika osmih razreda, istraživanju TIMSS 2019 koje također provodi organizacija IEA. Istraživanje TIMSS 2019 po prvi je put uključivalo novu mjeru ekološke osviještenosti, na primjer procjenu znanja učenika o čimbenicima koji mogu uzrokovati onečišćenje ili štetu živim

organizmima. Među zemljama koje su sudjelovale u obama istraživanjima – Kineski Tajpeh, Cipar, Francuska, Italija, Litva, Norveška, Rumunjska i Švedska – veličina razlika prema spolu uočenih u ICCS 2022 mjeri ekološke zabrinutosti i TIMSS 2019 mjeri svijesti o okolišu slijedila je slične obrasce, s umjerenom pozitivnom korelacijom od .39 (vlastiti izračuni autora).

SPOL I STAVOVI PREMA DEMOKRACIJI

Podatci istraživanja ICCS omogućuju analizu razlika prema spolu povezanih s povjerenjem u građanske institucije i odobravanjem ograničenja u slučaju nacionalne krizne situacije.

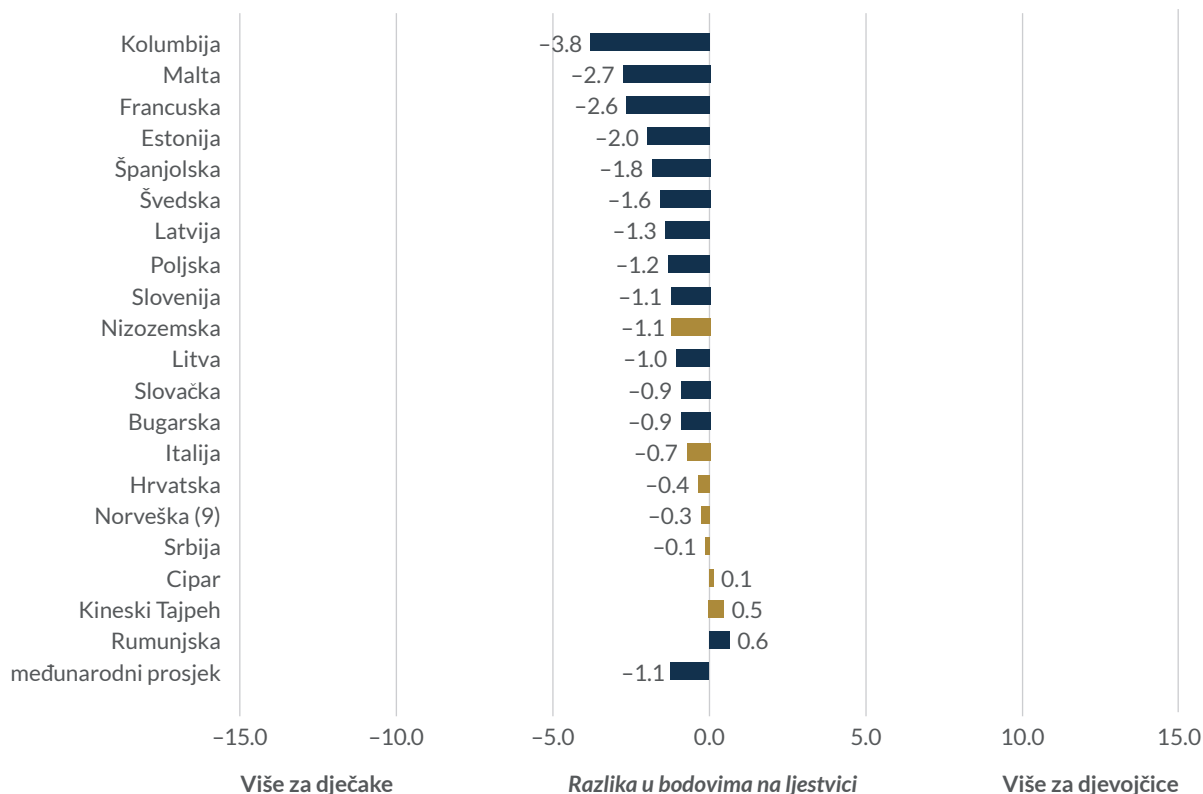
► Povjerenje u građanske institucije

U većini zemalja i u međunarodnome prosjeku dječaci su značajno više od djevojčica izražavali povjerenje u građanske institucije (slika 6.). Čini se da se povjerenjem u građanske institucije nešto više mogu predvidjeti ostala uvjerenja i stavovi dječaka nego djevojčica. Ukupno gledano, razina povjerenja u građanske institucije snažnije je povezana kod dječaka nego kod djevojčica s uvjerenjima o važnosti globalno usmjerenih građanskih aktivnosti ($r_{\text{dječaci}} = .23$ i $r_{\text{djevojčice}} = .11$), podržavanjem jednakih prava za sve etničke skupine ($r_{\text{dječaci}} = .22$ i $r_{\text{djevojčice}} = .06$), pozitivnim stavovima prema zaštiti okoliša ($r_{\text{dječaci}} = .21$ i $r_{\text{djevojčice}} = .07$), uvjerenjima o važnosti

građanskih aktivnosti povezanih s društvenim pokretima ($r_{\text{dječaci}} = .19$ i $r_{\text{djevojčice}} = .09$), pozitivnim stavovima prema imigrantima ($r_{\text{dječaci}} = .19$ i $r_{\text{djevojčice}} = .05$), očekivanim sudjelovanjem u aktivnostima zaštite okoliša ($r_{\text{dječaci}} = .26$ i $r_{\text{djevojčice}} = .14$), zabrinutosti zbog globalnih prijetnji okolišu ($r_{\text{dječaci}} = .11$ i $r_{\text{djevojčice}} = .00$) i očekivanim sudjelovanjem u ilegalnim prosvjednim aktivnostima ($r_{\text{dječaci}} = .10$ i $r_{\text{djevojčice}} = .01$).

Osim toga, dječaci i djevojčice pokazali su suprotne obrasce u odnosu između povjerenja u građanske institucije i podrške rodnoj ravnopravnosti, pri čemu je povjerenje u institucije negativno korelirano s uvjerenjima o rodnoj ravnopravnosti kod dječaka, ali ne i kod djevojčica ($r_{\text{dječaci}} = -.08$ and $r_{\text{djevojčice}} = .08$).

Slika 6. Razlike u povjerenju učenika u građanske institucije prema spolu

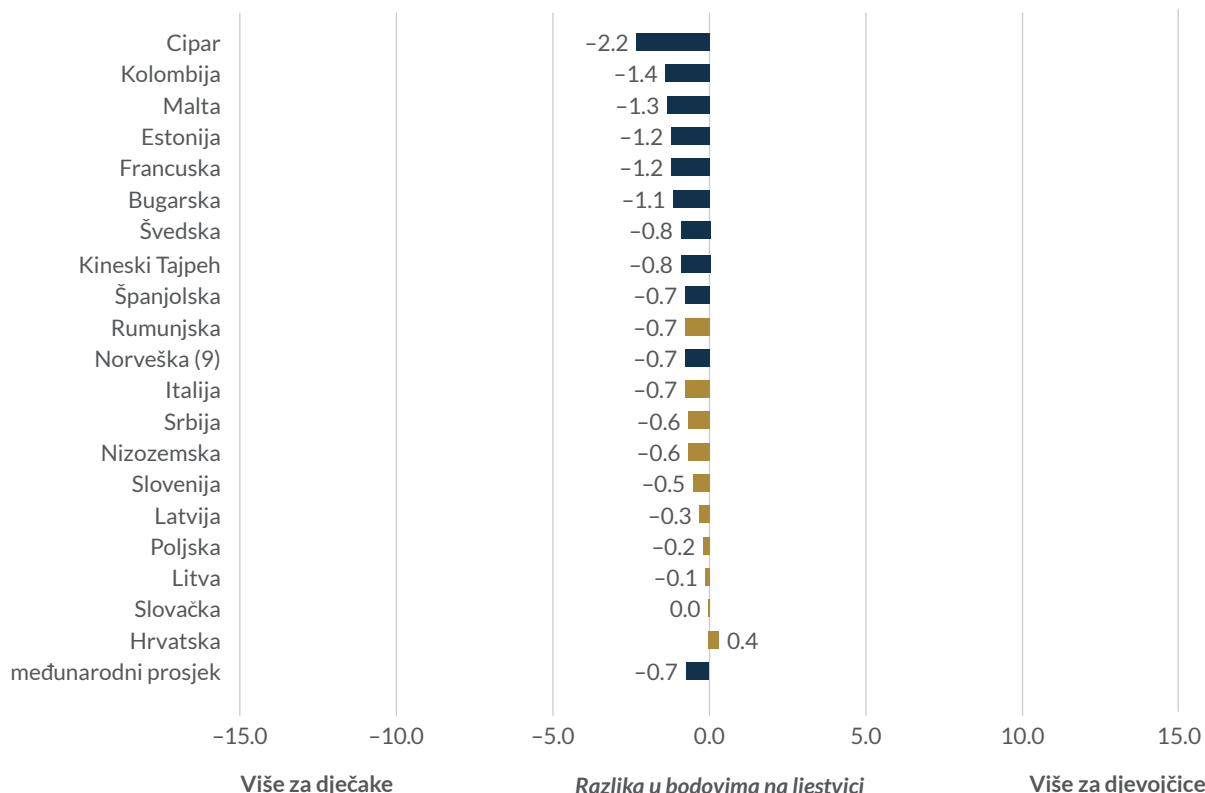

Napomena: Statistički značajne razlike prikazane su tamnoplavom bojom, a statistički neznačajne žutom bojom.

► Slaganje s ograničenjima u slučaju nacionalne krizne situacije

U polovici zemalja sudionici dječaci su znatno češće od djevojčica prihvaćali ograničenja – poput zabrane masovnih okupljanja, ograničavanja putovanja ili kažnjavanja osoba čije bi ponašanje moglo ugroziti druge – a koja se nameću u slučaju nacionalne krizne situacije (slika 7.). Međutim, te su razlike manje nego kod drugih rezultata u ovom izvještaju. U ostalim zemljama nije bilo značajnih razlika između dječaka i djevojčica.

Slika 7. Razlike u odobravanju ograničenja u slučaju nacionalne krizne situacije prema spolu

Napomena: Statistički značajne razlike prikazane su tamnoplavom bojom, a statistički neznačajne žutom bojom.

RASPRAVA I ZAKLJUČAK

Podatci istraživanja ICCS pružaju koristan uvid u razinu građanskoga znanja učenika na međunarodnoj razini, kao i u njihove građanske stavove. Ističe se nekoliko rezultata povezanih sa spolom. Kao prvo, iako se razlika prema spolu u građanskome znanju nije promijenila tijekom triju ciklusa ICCS istraživanja, ističe se činjenica da dječaci pokazuju lošije znanje od djevojčica. Ovaj nalaz sukladan je ostalim istraživanjima koja pokazuju da dječaci postižu niže obrazovne rezultate u usporedbi s djevojčicama u čitanju, u uspješnosti u završetku školovanja te pri upisu na visoka učilišta (Welmond i Gregory, 2021). Čini se da je jaz između spolova u građanskome znanju izraženiji među učenicima nižega socioekonomskog statusa, što je u skladu s ostalim rezultatima.

► Razlike prema spolu i građansko znanje

Jesu li razlike prema spolu prikazane u ovom kratkom izvještaju važne? Jesu, iz dvaju razloga. Ako viša razina građanskoga znanja i istaknuti građanski stavovi imaju pozitivne učinke na cijelu učeničku populaciju, onda bi povećanje rezultata učenika u tim područjima predstavljao napredak prema tome sveukupnom cilju. Welmond i Gregory (2021) ističu da bi smanjenje razlika prema spolu u učenju

– povećanjem postignuća dječaka kako bi se izjednačili s djevojčicama – imalo značajan utjecaj na indeks ljudskoga kapitala (HCI) pojedine zemlje.

Osim toga, činjenica da dječaci imaju niže građansko znanje ima posljedice za funkcioniranje demokracija. Pružanje mogućnosti za stjecanjem građanskoga znanja za oba spola jača demokratski sustav stvaranjem informiranijega i angažiranijega građanstva uključujući sposobnost i spremnost za konstruktivno sudjelovanje u društvu. Razlike u građanskome znanju mogu također pojačati štetne stereotipe i produljiti trajanje nejednakosti. Posebno su zabrinjavajuće prikazane velike razlike između stavova dječaka i djevojčica o rodnoj ravnopravnosti. Čini se da djevojčice više razumiju koliko je rodna ravnopravnost važna za dobro funkcioniranje demokracije i gospodarstva. S obzirom na činjenicu da još uvijek postoji dug put do postizanja rodne ravnopravnosti u svijetu, povećanje angažmana dječaka u postizanju toga cilja posebno je važno.

► Razlike prema spolu i zaštita okoliša

Razlike prema spolu u stavovima koji se odnose na okoliš i njegovu zaštitu jednako je zabrinjavajuća s obzirom na trenutačne i očekivane negativne učinke klimatskih promjena. Sabarwal i dr. (2024) primjećuju sve veći utjecaj klimatskih promjena na obrazovanje diljem svijeta. Minimalno 81 zemlja bila je prisiljena privremeno zatvoriti škole zbog ekstremnih klimatskih događaja između siječnja 2022. i lipnja 2024. godine, što je dovelo do prekida učenja za otprilike 404 milijuna učenika. Drugi klimatski elementi, poput porasta temperature, također sve više ometaju učenje. Izazovi poput ovih vjerojatno će rasti u nadolazećim godinama i utjecati na brojne obrazovne ishode i sudjelovanje u obrazovanju, što naglašava hitnost u informiranju i jačanju konstruktivnih stavova prema zaštiti okoliša. Podatci istraživanja ICCS 2022 sugeriraju da bi se takvi naponi trebali usmjeriti na ekološku osviještenost i stavove dječaka.

Posebno su vrijedni pažnje stavovi suprotstavljeni demokratskim načelima. Čini se da djevojčice manje vjeruju postojećim građanskim institucijama nego dječaci. To je vidljivo iz odgovora na ovo pitanje, kao i iz njihova većeg oklijevanja tijekom proglašenja neke nacionalne krizne situacije. Činjenica da manji broj djevojčica nego dječaka ima povjerenja u građanske institucije može biti povezana s njihovom većom osviještenosti da je put do rodne ravnopravnosti dug i da građanske institucije ne osiguravaju uvijek rodnu ravnopravnost u željenoj mjeri.

► Poduzimanje radnji

Što se može učiniti u vezi s razlikama prema spolu u građanskome znanju i stavovima? Oni mogu odražavati šire strukturne nejednakosti poput razlika u obrazovanju, pristupu resursima i (rodnim) društvenim očekivanjima i normama. Čini se da socioekonomski status ima ulogu u razini savladavanja građanskoga znanja. Slično tomu, Welmond i Gregory (2021) otkrili su da je jaz između dječaka i djevojčica nižega socioekonomskog statusa u drugim obrazovnim ishodima bio veći nego između učenika višega statusa. To može ukazivati na potrebu da se posveti više pažnje rješavanju razlika prema spolu u učenju i drugim ishodima među specifičnim (pod)populacijama.

Škole imaju ulogu u prenošenju građanskoga znanja, a razlike prema spolu otkrivene istraživanjem ICCS 2022 trebale bi zabrinuti obrazovne stručnjake, kreatore politika i praktičare u nastavi. Sveukupno smanjenje u građanskome znanju od 2016. godine, o kojemu su izvijestili Schulz i dr. (2023), poziv je na buđenje. Ako vjerujemo da

građansko znanje vodi do konstruktivnoga djelovanja i promjena, implikacije ovih negativnih trendova za izgradnju demokratskijih, pravednijih i održivijih društava su značajne. Stupanj u kojemu obrazovni sustavi posvećuju posebnu pažnju smanjenju građanskoga znanja i razlikama prema spolu – u smislu pedagoških pristupa, školskog okruženja i struktura te akademskih ciljeva – mogao bi imati važnu ulogu u budućim ishodima.

Usmjeravanje pažnje na rodnu ravnopravnost i okoliš kao sastavne dijelove građanskoga odgoja i obrazovanja može ponuditi neka rješenja. Ove analize podataka istraživanja ICCS pokazuju da postoje snažne korelacije između stavova prema rodnoj ravnopravnosti i okolišu, stupnja građanskoga angažmana učenika te njihovih mišljenja o drugim povezanim temama poput imigracije i prijetnji demokraciji.

Opseg u o kojemu se ovi rezultati mogu generalizirati na građansko znanje odrasle populacije u širem smislu ili na druge zemlje je ograničen. U istraživanju ICCS uglavnom sudjeluju zemlje s višim prihodima i visokim indeksom ljudskoga razvoja (HDI) uključujući više stope pismenosti. Kao što ističu Welmond i Gregory (2021), postoje neki dokazi da je akademski neuspjeh dječaka češći u zemljama s visokim prihodima nego u zemljama s niskim i srednjim prihodima. Imajući to na umu, rezultati zemalja s visokim prihodima koje sudjeluju u istraživanju ICCS ne mogu biti relevantni za kreatore politika u zemljama niskoga i srednjega dohotka.

Globalno, što vrijedi i za zemlje sudionice istraživanja ICCS, i dalje postoji značajan jaz među spolovima u političkome sudjelovanju. Unatoč napretku, pozicije političke moći u zakonodavnim tijelima, sudskoj i izvršnoj vlasti diljem svijeta uglavnom drže muškarci (UN Women 2023; OECD, 2023). Razlike u plaćama u korist muškaraca za jednak rad ili kvalifikaciju ostaju praksa u gotovo svim zemljama (IFC, 2025; UN Women, 2024; World Economic Forum, 2023). Zastupljenost žena u znanstvenim, tehnološkim, inženjerskim i matematičkim profesijama ili srodnim studijima i dalje je znatno niža nego kod muškaraca (Svjetski ekonomski forum, 2023), što može biti povezano s posebno velikim razlikama prema spolu u ovim područjima (IFC, 2025). Za smanjenje globalnih razlika među spolovima potrebni su vrijeme i kontinuirani napor uključujući (ali ne ograničavajući se) na obrazovne ustanove.

BILJEŠKA AUTORA

Rezultati, interpretacije i zaključci izneseni u ovome radu djelo su autora.

REFERENCE

Afana, Y., Brese, F., Kowolik, H., Cortes, D. i Schulz, W. (Ur.) (2024). *ICCS 2022 user guide for the international database: IEA international civic and citizenship education study 2022*. IEA. <https://www.iea.nl/sites/default/files/2024-09/ICCS%20User%20Guide.pdf>

International Finance Corporation (IFC). (2025). *Closing the gender gap in education and employment*. IFC. <https://www.ifc.org/content/dam/ifc/doc/2025/closing-the-gender-gap-in-education-and-employment.pdf>

OECD. (2023). *Women in politics indicator*. Retrieved from: <https://www.oecd.org/en/data/indicators/women-in-politics.html>

Sabarwal, S., Venegas Marin, S., Spivack, M. i Ambasz, D. (2024). *Choosing our future: Education for climate action*. World Bank. <http://hdl.handle.net/10986/42098>

Schulz, W., Ainley, J., Fraillon, J., Losito, B., Agrusti, G., Damiani, V. i Friedman, T. (2023). *Education for citizenship in times of global challenge: IEA international civic and citizenship education study 2022 international report*. IEA. <https://www.iea.nl/sites/default/files/2023-12/ICCS-2022-International-Report.pdf>

UN Women. (2023). *Women in politics: 2023*. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2023-03/Women-in-politics-2023-en.pdf>

UN Women. (2024). *Facts and figures: Economic empowerment*. <https://www.unwomen.org/en/articles/facts-and-figures/facts-and-figures-economic-empowerment>

Welmond, M. i Gregory, L. (2021). *Educational underachievement among boys and men*. World Bank. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/111041644611110155/pdf/Educational-Underachievement-Among-Boys-and-Men.pdf>

World Bank. (2022, March 1). *Nearly 2.4 billion women globally don't have same economic rights as men* [Press release]. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/03/01/nearly-2-4-billion-women-globally-don-t-have-same-economic-rights-as-men>

World Economic Forum. (2023). *Global gender gap report 2023*. https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2023.pdf

DODATAK A

- ▶ **Građansko znanje:** Građansko znanje učenika osmih razreda procijenjeno je uz pomoć 141 ispitnoga zadatka raspoređenoga u četiri sadržajne domene (građanske institucije i sustavi; građanska načela; građansko sudjelovanje; građanske uloge i identiteti). S obzirom na to da svaki učenik rješava samo dio od ukupnoga broja zadataka, izračunavaju se procjene građanskoga znanja korištenjem pet vjerojatnih vrijednosti (engl. *plausible values*) postignuća. Rezultati su prikazani na ICCS međunarodnoj ljestvici građanskoga znanja koja ima prosjek 500 i standardnu devijaciju 100.
- ▶ **Stavovi prema rodnoj ravnopravnosti:** Odgovori učenika na šest pitanja koja se odnose na rodnu ravnopravnost korišteni su za izračun ljestvice s međunarodnim prosjekom od 50 i standardnu devijaciju od 10. Primjeri zadataka: muškarci i žene trebaju imati ista prava u svakome pogledu, a u situaciji kada nema mnogo dostupnih poslova, muškarci bi trebali imati veća prava na posao od žene.
- ▶ **Stavovi prema okolišu:** Stavovi učenika prema zaštiti okoliša ispitivani su uz pomoć pet pitanja (primjeri: zemlje moraju surađivati kako bi očuvale svjetske prirodne resurse i vlade bi se trebale više usredotočiti na zaštitu okoliša nego na podršku gospodarskomu rastu) i korišteni su za izradu ove ljestvice. Druga ljestvica koja predstavlja percepcije učenika o prijetnjama okolišu na globalnoj razini stvorena je na temelju procjena koja se četiri problema smatraju najvećim prijetnjama svjetskoj budućnosti – zagađenje, nedostatak vode, klimatske promjene i gubitak bioraznolikosti. Ove su ljestvice također imale međunarodni prosjek od 50.
- ▶ **Stavovi prema demokraciji:** Razina povjerenja učenika u građanske institucije predstavljena je ljestvicom izrađenom na temelju šest pitanja: stupanj povjerenja u nacionalnu vladu, parlament/sabor, sudove, tradicionalne medije, političke stranke i policiju. Druga ljestvica predstavlja podršku učenika ograničenjima u slučaju nacionalne krizne situacije te je izračunata na temelju njihove razine slaganja s činjenicom da bi vlade trebale imati pravo poduzeti devet različitih akcija tijekom nacionalne krizne situacije (primjeri: ograničavanje putovanja, obvezivanje ljudi da daju informacije o svojem kretanju te zatvaranje trgovina i poduzeća).
- ▶ **Spol učenika:** Određen je na temelju varijable (SD_GENDER) koja kategorizira učenike kao dječake ili djevojčice.

IEA KOMPAS:

KRATKI IZVJEŠTAJI O OBRAZOVANJU

Pratite nas na:

@iea_education

IEAResearchInEducation

IEA

@ieaeducation.bsky.social

@WorldBank

worldbank

The World Bank

Christian Christrup Kjeldsen
IEA Chair

Dirk Hastedt
IEA Executive Director

Andrea Netten
Director of IEA Amsterdam

Laura Cheeseman
Senior Communications Officer, IEA

David Rutkowski
Series Editor, Indiana University

Odricanje od odgovornosti za ovaj kratak izvještaj

Mišljenja iznesena u ovom radu su mišljenja autora i ne odražavaju nužno stavove organizacije IEA ili Svjetske banke, njihovih Upravnih odbora ili vlada koje oni predstavljaju. Svjetska banka ne jamči točnost, potpunost ili ažurnost podataka iznesenih u ovom radu i ne preuzima odgovornost za bilo kakve pogreške, propuste ili neslaganja u informacijama, kao ni odgovornost u vezi s korištenjem ili nekorisćenjem navedenih informacija, metoda, procesa ili zaključaka. Granice, boje, nazivi, poveznice/fusnote i druge informacije prikazane u ovom radu ne podrazumijevaju stav Svjetske banke o pravnom statusu bilo kojega teritorija ili o odobravanju ili prihvatanju takvih granica. Citiranje djela drugih autora ne znači da Svjetska banka odobrava stavove tih autora ili sadržaj njihovih djela.

Ništa ovdje navedeno ne predstavlja niti se može tumačiti ili smatrati ograničenjem ili odricanjem od privilegija i imuniteta Svjetske banke, a koji su izričito pridržani.

Copyright © 2026 Stichting IEA Secretariaat Nederland.

Sva su prava pridržana. Nijedan dio ove publikacije ne smije se reproducirati, pohranjivati u sustavu za pretraživanje ili prenositi u bilo kojemu obliku ili na bilo koji način, elektronički, elektrostatički, magnetskom vrpcom, mehanički, fotokopiranjem, snimanjem ili na drugi način bez pismenoga dopuštenja nositelja autorskih prava.

Izjava o dostupnosti

Organizacija IEA predana je cilju da su njezine publikacije dostupne svima. Za informacije o dostupnosti ove publikacije ili za zahtjev u alternativnome formatu pogledajte našu [Izjavu o dostupnosti](#) ili nas kontaktirajte na: secretariat@iea.nl.

Molimo citirajte ovu publikaciju ovako:

Clerkin, A., Welmond, M. i Gregory, L. (2025, October). International gender differences in civic knowledge and attitudes: Implications and ways forward. *IEA Compass: Briefs in Education* No.28. IEA.

ISSN: 2589-70396

Primjerci ove publikacije dostupni su na zahtjev:

Stichting IEA
Secretariaat Nederland
Keizersgracht 311
1016 EE Amsterdam
The Netherlands

E-pošta: secretariat@iea.nl
Internetska stranica: www.iea.nl

WORLD BANK GROUP

IEA

Researching education, improving learning